

Asia C-339/23**Ennakkoratkaisupyynnöstä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukaisesti laadittu tiivistelmä****Jättämispäivä:**

10.5.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Siemianowice Śląskie)
piirioikeus, Puola)**Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:**

28.4.2023

Kantaja:Horyzont Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz
Inwestycyjny Zamknięty**Vastaaja:**

LC

Pääasian kohde

Kanne, joka koskee 41 177,24 Puolan zlotyn (noin 8 761 euroa) suuruisen määrän maksamista viivästyskorkeineen sen vuoksi, että vastaajana oleva LC ei ole maksanut takaisin kulutusluottoa.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY 8 artikla

SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymys

Onko kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY 8 artikla ymmärrettävä siten, että siinä ilmaistu luotonantajan velvollisuus tutkia kuluttajan (luotonottajan) luottokelpoisuus vastaa muita edellä mainitussa direktiivissä säädettyjä velvollisuuksia (erityisesti 10 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa säädettyjä tiedottamisvelvollisuuksia) siten, että seuraamukset, joihin direktiivin 23 artiklassa viitataan, eivät voi olla erilaisia, toisin sanoen niissä ei voida määrätä erilaisista oikeudellisista seurauksista silloin, kun kutakin näistä velvollisuuksista laiminlyödään erikseen?

Viitatus unionin oikeuden säännökset

Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY: 8 artiklan 1 ja 2 kohta sekä 23 artikla.

Viitatus kansalliset säännökset

23.4.1964 annettu siviililaki (Kodeks cywilny; jäljempänä siviililaki): 58 §:n 1, 2 ja 3 momentti sekä 481 §:n 1, 2, 2¹, 2², 2³ ja 2⁴ momentti.

17.11.1964 annettu siviiliprosessilaki (kodeks postępowania cywilnego; jäljempänä siviiliprosessilaki): 505⁴ §.

Kulutusluotoista 12.5.2011 annettu laki (Ustawa o kredycie konsumenckim) (jäljempänä kulutusluottolaki): 9 §:n 1–4 momentti, 30 §:n 1 momentti, 31 §:n 1 ja 2 momentti, 32 §, 33 § ja 45 §:n 1–5 momentti.

29.8.1997 annettu pankkilaki (Prawo bankowe; jäljempänä pankkilaki): 70 §:n 1 ja 2 momentti sekä 78a §.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 Vastaajana oleva LC (kuluttaja) teki 28.9.2017 Nest Bank S.A:n, kotipaikka Varsova, kanssa yhdistelylainsopimuksen 49 148,06 Puolan zlotyn (PLN) eli 10 457 euron määrälle.
- 2 Luottosopimuksen perusteella vastaaja sitoutui maksamaan takaisin lainatun summan yhtä suurissa kuukausierissä 3.10.2022 mennessä ja maksamaan niin sanotun luoton myöntämisestä perittävän palkkion määrältään 7 323,06 PLN (noin 1 558 euroa) sekä maksamaan takaisin 8 365 PLN (1 779 euroa) sopimuksen korkoja pääoman käyttämisestä määrältään 9,9 prosenttia (vaihtuvakorkoisen korkokannan mukaan) vuositasolla.

- 3 Osa vastaajalle käyttöön annetusta luoton määrästä oli tarkoitettu toisen luoton takaisinmaksuun. Jäljelle jäänyt määrä oli tarkoitettu kulutustarkoituksiin.
- 4 Luottosopimuksessa todettiin, että: ”luoton kokonaismäärä” on 33 460 PLN; ”luoton kokonaiskustannukset” ovat 29 113,16 PLN; ”maksettavaksi tuleva kokonaismäärä” on 62 573,16 PLN. Kuluttajan maksettavaksi tuleva kuukausierä oli 1 042 PLN (noin 221 euroa).
- 5 Vastaaja oli sopimuksentekohetkellä eläkkeellä, minkä lisäksi hän oli myös puolipäivityössä. Vastaaja ilmoitti luottosopimuksessa, että hänen keskimääräinen nettokuukausitulonsa on 1 755,62 PLN (noin 373 euroa), ja että hän maksoi takaisin vielä toista luottoa, jonka kuukausierä oli 320 PLN (noin 68 euroa).
- 6 Luottosopimuksessa ei määritelty tapaa, jolla luoton takaisinmaksu taataan.
- 7 Luotonantaja nosti luoton takaisinmaksun laiminlyömissä vuoksi maksun suorittamista koskevan kanteen. Hänen sijaansa tuli myöhemmin kantaja, joka sai kanteen kohteena olevan saatavan luovutusta koskevan sopimuksen perusteella.
- 8 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien hyväksyi kanteen kokonaisuudessaan ja antoi maksamismääräyksen.
- 9 Vastaaja vastusti kyseistä määräästä ja vaati täytäntöönpanon keskeyttämistä tai maksamismääräyksen kohteena olevan saatavan jaksottamista eriin.
- 10 Vastaaja maksoi menettelyn aikana takaisin osan luotosta, yhteensä 25 928 PLN (noin 5 516 euroa).

Asianosaisten keskeiset perustelut kansallisessa tuomioistuimessa

- 11 Vastaaja esitti 16.6.2020 pidetyssä istunnossa väitteet ja totesi, että luotonantaja ei arvioinut hänen luottokelpoisuuttaan sopimuksentekohetkellä. Lisäksi vastaaja esitti muita väitteitä, jotka koskivat sopimusehtojen arviointia niiden kohtuuttomuuden näkökulmasta.
- 12 Kantaja peruutti kanteen osittain niiden määrien osalta, jotka vastaaja oli maksanut takaisin menettelyn aikana. Muilta osin kantaja pysyttää vaatimuksensa pääoman maksamisesta viivästyskorkoineen.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 13 Direktiivin 2008/48 8 artiklan 1 kohdan ja johdanto-osan 28 perustelukappaleen mukaan luotonantaja on velvollinen arvioimaan ennen luottosopimuksen tekemistä kuluttajan luottokelpoisuuden erityisesti riittävien tietojen perusteella, jotka on saatu kuluttajalta. Kyseinen velvollisuus, joka on ilmaistu myös Puolan kulutusluottolain 9 §:ssä, edesauttaa saavuttamaan direktiivin yleiset tavoitteet,

jotka liittyvät siihen, että varmistetaan, että unionin kuluttajat voivat käyttää hyväkseen etujensa korkeatasoista ja yhtäläistä suojaa, ja jotta voidaan helpottaa kulutusluottoja koskevien toimivien sisämarkkinoiden syntymistä.

- 14 Näiden tavoitteiden saavuttamista edesauttavat myös muut luotonantajien vastattavaksi kuuluvat rasiitteet, erityisesti kyseisen direktiivin 5 ja 10 artiklassa edellytetyt tiedottamisvelvollisuudet.
- 15 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sekä luotonottajan luottokelpoisuuden arvioinnilla että sopimuksen tekemistä edeltävillä ja kyseiseen sopimuksen tekemiseen liittyvillä tiedottamisvelvollisuuksilla on kuluttajalle perustavanlaatuisen merkitys (ks. tuomio 21.4.2016, Radlinger (C-377/14, EU:C:2016:283, 61 ja 64 kohta; tuomio 10.6.2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) (C-303/20, EU:C:2021:479, 29 kohta) ja tuomio 5.3.2020, OPR-Finance s. r. o. (C-679/18, EU:C:2020:167, 21 kohta).
- 16 Kuten kerätystä näytöstä käy ilmi pankki ei täyttänyt velvollisuuttaan arvioida luottokelpoisuus. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mielestä vastaaja ei kuitenkaan täyttänyt luoton saamisen edellytyksiä, sillä hänellä ei ollut luottokelpoisuutta. Kuluttajan kuukausittaisten kokonaistulojen vertailu lyhennyserästä johtuvan rasituksen kanssa johtaa nimittäin päätelmään, että kuukausierän maksaminen asettaa kuluttajan tilanteeseen, jossa hänen keskeisten, aineellisten tarpeidensa täyttäminen on uhattuna. Vastaajan epäedullinen taloudellinen tilanne ei tältä osin ollut luonteeltaan väliaikaista.
- 17 Direktiivin 2008/48 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on annettava säännökset tämän direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.
- 18 Puolan lainsäätäjä ei pannessaan täytäntöön direktiivin 2008/48 ottanut käyttöön asianmukaisia seuraamuksia sellaisen kuluttajan luottokelpoisuuden tutkimista koskevan velvollisuuden noudattamatta jättämisestä, joka haluaa ottaa kuluttajaluoton. Kuten unionin tuomioistuimen tuomiosta Ultimo Portfolio Investment käy ilmi, että kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimista koskevan velvollisuuden noudattamatta jättämisestä sääntöjenvastaisuuksista annetun lain (kodeks wykroczeń) 138c §:ssä säädetyt seuraamukset eivät ole riittäviä. Kyseiset puutteet koskevat sekä kulutusluottolakia että pankkilakia.
- 19 Puolan siviilioikeusjärjestelmässä säädetään joukosta ratkaisuja, jotka antavat mahdollisuuden soveltaa seuraamuksia yksityisoikeuden säännösten rikkomisesta. Yksi tällaisista ratkaisuista on kulutusluottolain 45 §, jossa säädetään niin sanotusta kuluttoman luoton seuraamuksesta muun muassa silloin, kun luotonantaja ei noudata tiedottamisvelvollisuuttaan kuluttajaa kohtaan. Kyseistä säännöstä sovelletaan kuitenkin siinä tarkasti mainittuihin rikkomisiin, joihin ei

- kuulu kuluttajan luottokelpoisuuden tutkimista koskevan velvollisuuden noudattamatta jättäminen.
- 20 Puolan tuomioistuinten oikeuskäytännössä on toistaiseksi vallinnut näkemys, että kulutusluottolain 9 §:stä johtuvan luottokelpoisuuden tutkimista koskevan velvollisuuden noudattamatta jättäminen ei ole antanut perustetta tehdä mitään oikeudellisia johtopäätöksiä, jotka vaikuttavat osapuolten väliseen sopimussuhteeseen. Unionin tuomioistuimen tähänastisen oikeuskäytännön perusteella tällainen oletus ei kuitenkaan ole mahdollinen.
 - 21 Koska kulutusluottolain 45 §:n säännös ei koske suoraan sitä, että velvollisuutta tutkia kuluttajan luottokelpoisuus ei ole noudatettu, on ennen kaikkea kartoitettava muita säännöksiä, jotka mahdollistavat direktiivillä 2008/48 tavoiteltujen päämäärien mukaisen tuloksen. Tällainen säännös voisi olla siviililain 58 §:n säännös, jossa säädetään ankarimmasta seuraamuksesta, nimittäin oikeustoimen pätemättömyydestä. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että kyseistä säännöstä voidaan soveltaa myös silloin, kun ei noudateta velvollisuutta tutkia kuluttajan luottokelpoisuus.
 - 22 Vaikka seuraamuksista päättäminen on jätetty jäsenvaltioiden harkintaan, pitäisi valittujen seuraamusten varmistaa edellä 13 kohdassa tarkoitettujen direktiivin 2008/48 yleisten tavoitteiden saavuttaminen.
 - 23 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin pohtii sen vuoksi, että jos elinkeinonharjoittajaa koskevien ja kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi säädettyjen direktiivin 2008/48 8 ja 10 artiklan mukaisten velvoitteiden pitäisi olla samanarvoisia, merkitseekö se, että kyseisen jäsenvaltion soveltamat seuraamukset, joihin direktiivin 2008/48 23 artiklassa viitataan, voivat olla erilaiset eri rikkomisten osalta.
 - 24 Koska unionin tuomioistuin viittasi antamansa tuomion Ultimo Portfolio Invest 36 kohdassa tuomioistuimen harkintavaltaan silloin, kun se soveltaa ja erityisesti valitsee toimenpiteen, joka on oikeassa suhteessa todetun velvoitteen noudattamatta jättämisen vakavuuteen nähden, onko tästä tehtävä johtopäätös, että tämän toimenpiteen on vastattava seuraamuksia, jotka on säädetty muiden sellaisten velvollisuuksien noudattamatta jättämisestä, jotka perustuvat direktiivin 2008/48 täytäntöönpanon yhteydessä annettuihin säännöksiin.
 - 25 Jos direktiivin 2008/48 8 artiklassa (kulutusluottolain 9 § tai pankkilain 70 §) tarkoitettua velvollisuutta ei ole noudatettu, voiko sovellettu seuraamus olla ankarampi kuin se, joka on säädetty esimerkiksi kyseisen direktiivin 10 artiklassa tarkoitettujen tiedottamisvelvollisuuksien noudattamatta jättämisestä? Rajoittuuko kansallisessa oikeudessa säädetty seuraamusten vastaavuuden arviointia koskeva harkintavalta ainoastaan kansalliseen oikeuteen vai voiko se seurata myös direktiivissä säädettyjen velvollisuuksien vastaavuuden arvioinnista?
 - 26 Edellä mainitut epäilyt käyvät toteen nyt käsiteltävässä asiassa. Jos sovelletaan siviililain 58 §:n mukaisia seuraamuksia, sopimuksesta tulee pätemätön, ja näin

ollen kaikki sen ehdot lakkaavat sitomasta osapuolia. Kulutusluottolain 45 §:ssä säädetty seuraamus ei puolestaan johda pätemättömyyteen, mutta mahdollistaa sen, että kuluttajalta ei peritä korkoja eikä luoton muita kustannuksia.

- 27 Kuten oikeuskäytännössä yleisesti katsotaan, kuluttoman luoton seuraamus ei käsitä kuitenkaan seuraamuksia, jotka koskevat sopimuskorkoa suorituksen viivästyisestä. Tämä merkitsee, että jos sovelletaan kulutusluottolain 45 §:ää, korko suorituksen viivästyisestä määritetään sopimuksen perusteella (ja tässä tapauksessa korko on 24,50 prosenttia vuositasolla), ja siviililain 58 §:n mukaisen seuraamuksen osalta viivästyskoron määrääminen perustuu lakiin (tällöin korko on 12,25 prosenttia vuositasolla).
- 28 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo tässä yhteydessä, että unionin tuomioistuimen tähänastisessa oikeuskäytännössä ei ole kyseenalaistettu minkään näistä direktiivin 2008/48 23 artiklassa säädetyn seuraamuksen tehokkuutta, oikeasuhteisuutta eikä varoittavuutta.
- 29 On kuitenkin todettava, että näiden seuraamusten soveltamista koskevat tapaukset, joita unionin tuomioistuin on tutkinut, koskevat eri jäsenvaltioiden kansallisia oikeusjärjestyksiä, ja tältä osin jäsenvaltiot käyttävät itsemääräämisoikeuttaan. Onko direktiivin 2008/48 23 artiklan perusteella katsottava, että tällainen seuraamusten erottelu on kuitenkin mahdollista kansallisen oikeuden puitteissa silloin, kun kyseisessä direktiivissä säädettyjä velvollisuuksia on pidettävä toisiaan vastaavina eli ne ovat samantasoisia ja toteuttavat samoja tavoitteita?
- 30 Varmistaakseen seuraamusten yhdenmukaisuuden direktiivin 2008/48 23 artiklassa säädettyjen perusteiden kanssa on ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen otettava huomioon se, että nykyinen oikeustila ei ole riittävän tarkka eikä selkeä, ja että keskivertokuluttajan, jolla ei ole asianmukaista oikeudellista tietämystä, mahdollisuudet arvioida tilaa ovat vähintäänkin riittämättömät.
- 31 Se, että kansallisessa oikeudessa on säädetty useita seuraamuksia aiheuttaa paitsi sen, että on oikeudellisista perusteista vaatia unionin oikeudesta johtuvia oikeuksia tulee epäselviä ja epätarkkoja, mikä johtaa niiden tehokkuuden (effet utile) rajoittamiseen, mutta mikä olennaista, johtaa myös siihen, että otetaan seuraamusten oikeasuhteisuuden perusteella unionin yhden säädöksen, nimittäin direktiivistä 2008/48 johtuvien velvollisuuksien noudattamatta jättämisen osalta käyttöön erottelu.
- 32 Vastauksen saaminen unionin tuomioistuimelta antaa ennakkoratkaisua pyytävälle tuomioistuimelle tietoa siitä, onko seuraamusten erilaisuus (edellä kuvatussa merkityksessä) sallittua silloin, kun jätetään noudattamatta direktiivistä 2008/48 johtuvia velvollisuuksia. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin haluaa kuitenkin todeta, että ei ole kyse siitä koskevista ohjeista, mitä kansallisen oikeuden säännöstä sen olisi sovellettava, vaan unionin oikeuden säännösten tulkittamisesta

edellä mainitussa laajuudessa siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin pitää sitä asianmukaisena.

- 33 Unionin tuomioistuin ei ole toistaiseksi ratkaissut ennakkoratkaisukysymyksessä käsiteltyjä kysymyksiä. Vastauksella kyseiseen kysymykseen on välitön vaikutus nyt käsiteltävän asian ratkaisuun eli sen arvioimiseen, mitkä ovat asianmukaiset (direktiivin 2008/48 23 artiklan mukaiset perusteet huomioivat) seuraukset, kun pankki jättää noudattamatta kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia koskevaa velvollisuutta, varsinkin seuraamusten tehokkuuden, oikeasuhteisuuden ja varoittavuuden näkökulmasta.

TYÖASIAKIRJA